

УДК 373.3/.5.016

Нова українська школа: конструємо компетентнісний урок**П. Щербань,**

методист лабораторії методичного забезпечення,
викладач кафедри методики викладання навчальних предметів,
комунальний заклад «Житомирський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради
e-mail: p_sch@ukr.net

Анотація. У статті розкрито особливості конструювання компетентнісного уроку в умовах реалізації концепції Нової української школи. Акцентовано увагу на необхідності переходу від знаннєвої моделі навчання до компетентнісної, орієнтованої на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, умінь застосовувати знання у практичних життєвих ситуаціях, розвитку критичного мислення, творчості та здатності до співпраці. Висвітлено основні підходи до проєктування сучасного уроку, визначено роль діяльнісного, особистісно зорієнтованого та інтегрованого навчання. Окреслено структуру компетентнісного уроку, методичні прийоми й інструменти, що сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів та створенню освітнього середовища партнерства.

Ключові слова: Нова українська школа, компетентнісний підхід, діяльнісний підхід, особистісно зорієнтований підхід, компетентнісний урок, ключові компетентності.

P. Shcherban,

Method Specialist at the Laboratory of Methodological Support,
Lecturer at the Department of Teaching Methods of Academic Subjects,
Municipal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teacher
Training Institute» of Zhytomyr Regional Council
e-mail: p_sch@ukr.net

New Ukrainian School: Designing a Competency-Based Lesson

Abstract. The article highlights the peculiarities of designing a competency-based lesson in the context of implementing the concept of the New Ukrainian School. Attention is focused on the need to transition from a knowledge-based model of education to a competency-based one aimed at developing students' key and subject competencies, the ability to apply knowledge in practical life situations, critical thinking, creativity, and cooperation skills. The main approaches to designing a modern lesson are highlighted, and the roles of activity-based, learner-centered, and integrated

learning are defined. The structure of a competency-based lesson, as well as methodological techniques and tools that promote the activation of students' cognitive activity and the creation of a partnership-based educational environment, are outlined.

Keywords: New Ukrainian School, competency-based approach, activity-based approach, learner-centered approach, competency-based lesson, key competencies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні трансформаційні процеси в освіті, зумовлені впровадженням концепції Нової української школи, актуалізують потребу переосмислення підходів до організації освітнього процесу. Одним із ключових завдань сучасної школи є формування компетентної особистості, здатної застосувати набуті знання, уміння та навички в різних життєвих ситуаціях, критично мислити, співпрацювати, приймати відповідальні рішення та навчатися протягом життя. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема конструювання компетентнісного уроку як основної форми організації навчання, що забезпечує реалізацію компетентнісного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реалізації компетентнісного підходу в освіті та конструювання сучасного уроку є предметом наукових досліджень багатьох українських і зарубіжних учених. Теоретичні засади компетентнісного підходу розкрито у працях О. Савченко, Н. Бібік, О. Пометун, В. Кременя, О. Овчарук та інших. Науковці обґрунтовали сутність ключових компетентностей, особливості їх формування в освітньому процесі, визначили роль компетентнісного підходу у підготовці особистості до життя в сучасному суспільстві.

Питання організації та проєктування компетентнісного уроку висвітлено в дослідженнях Т. Смагіної, Н. Морзе, Л. Пироженко, О. Пометун, С. Трубаچهвої, Г. Селевка, М. Бирка, які акцентують увагу на необхідності впровадження діяльнісного, особистісно зорієнтованого та інтегрованого підходів до навчання. У працях учених підкреслюється важливість використання інтерактивних методів навчання, технологій розвитку критичного мислення, проєктної та дослідницької діяльності як ефективних засобів формування компетентностей учнів.

Особливе значення для дослідження даної проблеми мають нормативні документи та концептуальні засади Нової української школи, у яких визначено основні напрями реформування освіти, орієнтовані на формування компетентної, творчої та соціально активної особистості. У наукових публікаціях останніх років значна увага приділяється питанням формувального оцінювання, педагогіки партнерства, створення сучасного освітнього середовища та розвитку професійної компетентності вчителя.

Мета статті: обґрунтування теоретичних засад і практичних підходів до конструювання компетентнісного уроку в умовах реалізації концепції Нової української школи, визначення його структурних особливостей, а також методичних інструментів, що забезпечують формування в учнів ключових і предметних компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується утвердженням нової філософії навчання, методологічною основою якої є компетентнісний підхід. У центрі освітнього процесу перебуває особистість учня, його потреби, інтереси, здібності та можливості. За таких умов особливого значення набуває компетентнісний урок як основна форма організації навчання, що забезпечує не лише засвоєння знань, а й формування здатності ефективно діяти в різних життєвих ситуаціях, застосовувати набутий досвід, критично мислити, співпрацювати та приймати відповідальні рішення.

Компетентнісний урок є складною педагогічною системою, у якій усі структурні компоненти – очікувані результати, зміст, методи, форми організації діяльності та оцінювання результатів навчання – взаємопов'язані та спрямовані на формування ключових і предметних компетентностей учнів. Його проєктування потребує від учителя не лише глибокого знання навчального предмета, а й уміння створювати освітнє середовище, у якому учень стає активним учасником, здатним до самостійного пошуку інформації, аналізу, дослідження, творчого застосування знань.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти компетентнісний урок має ґрунтуватися на засадах педагогічного партнерства, що передбачає співпрацю між учителем, учнями та батьками на основі взаємної поваги, довіри і підтримки. Важливою умовою ефективності такого уроку є створення психологічно комфортного освітнього середовища, у якому учень не боїться висловлювати власну думку, ставити запитання, помилятися та шукати способи розв'язання проблем. Саме атмосфера співпраці й взаємодії сприяє розвитку мотивації до навчання та формуванню позитивного ставлення до освітньої діяльності.

Особливістю компетентнісного уроку є його практична спрямованість. Зміст навчального матеріалу добирається таким чином, щоб учні могли усвідомити його значущість для повсякденного життя та майбутньої професійної діяльності. Важливу роль відіграє використання компетентнісно орієнтованих завдань, які моделюють реальні життєві ситуації та спонукають учнів застосовувати знання комплексно. Такі завдання сприяють розвитку вмінь аналізувати ситуацію, робити висновки, аргументувати власну позицію, знаходити альтернативні способи розв'язання проблеми і працювати в команді.

Конструювання компетентнісного уроку передбачає чітке визначення очікуваних результатів, які мають бути конкретними, зрозумілими та орієнтованими на діяльність учнів. Важливим є також вибір ефективних методів і технологій навчання. Серед них особливе місце посідають інтерактивні технології, проєктне та дослідницьке навчання, технології розвитку критичного мислення, проблемне навчання, використання цифрових освітніх ресурсів. Їх застосування забезпечує активізацію пізнавальної діяльності учнів, розвиток навичок комунікації, самоорганізації, творчості та інформаційної грамотності.

Одним із ключових компонентів компетентнісного уроку є рефлексія, яка дає можливість учням усвідомити результати власної діяльності, оцінити досягнення, визначити труднощі та шляхи їх подолання. Рефлексивна діяльність

сприяє формуванню навичок самооцінювання, самоконтролю та відповідальності за власне навчання. У цьому контексті особливого значення набуває формувальне оцінювання, яке забезпечує підтримку навчального поступу учнів через постійний зворотний зв'язок, заохочення до розвитку та створення ситуації успіху.

Основними характеристиками компетентнісного уроку, що відображають його сутність, є:

- спільне з учнями визначення цілей і завдань уроку з наперед підготовленого вчителем переліку можливих результатів навчання;
- орієнтація освітнього процесу не лише на засвоєння знань, а насамперед на формування ключових і предметних компетентностей;
- навчання як провідна форма діяльності учнів, за якої вони виступають активними суб'єктами пізнання, дослідження та взаємодії;
- використання компетентнісних завдань, що моделюють реальні життєві ситуації та потребують практичного застосування знань, умінь, цінностей і досвіду;
- інтеграція навчального матеріалу з життєвим досвідом учнів, міжпредметними зв'язками та актуальними суспільними викликами;
- швидка зміна видів навчально-пізнавальної діяльності учнів, що сприяє підтриманню пізнавального інтересу та активності;
- переважання діяльнісного, дослідницького та проблемно-пошукового характеру навчання;
- застосування активних, інтерактивних та цифрових технологій навчання;
- використання методів проблемного й проєктного навчання;
- організація співпраці, командної роботи, навчального діалогу та партнерської взаємодії між вчителем і учнями;
- створення освітнього середовища, у якому підтримують ініціативність, творчість, критичне мислення та самостійність учнів;
- диференціація та індивідуалізація навчання з урахуванням потреб, здібностей і освітніх траєкторій здобувачів освіти;
- використання формувального оцінювання, самооцінювання та взаємооцінювання як інструментів підтримки навчального поступу учнів;
- особлива увага до здійснення рефлексії, аналізу власної діяльності, усвідомлення досягнутих результатів і труднощів;
- спрямованість уроку на формування в учнів здатності навчатися впродовж життя, приймати рішення, відповідально діяти та адаптовуватися до змін [1].

Щоб усвідомити актуальність проєктування компетентнісного уроку на сучасному етапі розвитку освіти, доцільно порівняти його із традиційним уроком, визначивши спільні та відмінні риси. Таке зіставлення дає змогу глибше зрозуміти сутність компетентнісного підходу, його переваги та особливості організації освітнього процесу (таблиця 1) [1].

Таблиця 1

Зіставлення типів традиційних і компетентнісних уроків

Тип уроку за дидактичною метою	Тип компетентнісного уроку
Урок засвоєння нових знань	Урок формування компетентностей
Урок формування нових умінь і навичок	Урок розвитку компетентностей
Урок комплексного застосування знань, умінь і навичок	Урок розвитку компетентностей
Урок узагальнення і систематизації	Урок розвитку компетентностей
Урок перевірки знань, умінь і навичок	Урок оцінювання досягнення компетентностей
Урок корекції знань, умінь і навичок	Урок корекції основних компетентностей
Комбінований урок	Компетентнісний урок

Компетентнісний урок має чітку структуру, у якій кожен етап спрямований не лише на засвоєння знань, а й на формування ключових і предметних компетентностей учнів. На відміну від традиційного уроку, у центрі компетентнісного підходу перебуває активна діяльність здобувачів освіти, їхня взаємодія, дослідницька та практична діяльність. Важливими ознаками такого уроку є мотивація до навчання, орієнтація на практичне застосування знань, рефлексія та формувальне оцінювання. Узагальнення науково-методичних підходів дозволяє представити структуру компетентнісного уроку в такому вигляді (таблиця 2).

Таблиця 2

Етап компетентнісного уроку, орієнтовний час	Очікувані результати та зміст етапу	Компетентності, наскрізні вміння, що формуються	Методи та прийоми
Організаційно-мотиваційний етап (5%)	Створення позитивної атмосфери, мотивації до навчання, проблемної ситуації або життєві потреби, що викликають інтерес до теми	Навчання впродовж життя (здатність визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання та саморозвитку)	Проблемне запитання, «мозковий штурм», асоціативний куш, метод «Дивуй!», кейс-метод
Визначення теми та очікуваних результатів (5%)	Усвідомлення учнями цілей уроку, очікуваних результатів і критеріїв оцінювання	Вміння виявляти ініціативу (активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблеми)	«Незакінчене речення», SMART-цілі, «Очікую дізнатися»

Актуалізація опорних знань і досвіду (5%)	Виявлення та відтворення попередніх знань та досвіду, необхідних для засвоєння нового матеріалу	Вміння критично і системно мислити (вміння виявляти характерні ознаки явищ, подій, ідей та їхні взаємозв'язки, зважати на протилежні думки і контраргументи)	Вікторина, кластер, «Мікрофон», інтерактивний тест
Опрацювання нового матеріалу, надання необхідної інформації (10%)	Формування нових знань, понять, алгоритмів і способів діяльності	Вміння логічно обґрунтовувати позицію (здатність висловлювати послідовні, несуперечливі міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів)	Презентація, пояснення складних тем, коротке відео, робота з текстом підручника
Практичне застосування знань (60%)	Формування вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях через активну діяльність	Інноваційність (здатність учнів реагувати на зміни, долати труднощі, відкритість до нових ідей). Вміння розв'язувати проблеми (вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, презентувати та аргументувати рішення)	Робота в групах, проєкти, рольові ігри, дебати, кейс-метод, STEM-завдання
Рефлексія, оцінювання, підбиття підсумків (10%)	Усвідомлення результатів навчання, оцінювання, самооцінювання, взаємооцінювання	Вміння логічно обґрунтовувати позицію (здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявленням власного ставлення до подій, явищ і процесів)	«Рефлексивне коло», «Сенкан», «Світлофор», самооцінювання
Домашнє завдання (у разі потреби) (5%)	Закріплення знань, продовження індивідуальної освітньої траєкторії	Навчання впродовж життя (спроможність навчатися в колективі та самостійно знаходити можливості для навчання і саморозвитку)	Проблемний, дослідницький, проєктний методи

Важливим чинником ефективності компетентнісного уроку є професійна готовність учителя до впровадження сучасних освітніх підходів. Учитель має бути готовим до постійного професійного розвитку, творчого пошуку, використання інноваційних методик і технологій навчання. Уміння гнучко організовувати освітній процес, враховувати індивідуальні особливості учнів, мотивувати їх до активної діяльності є необхідними складниками професійної компетентності сучасного вчителя.

Висновок. Отже, компетентнісний урок у контексті Нової української школи є ефективним засобом формування особистості, здатної успішно функціонувати в умовах сучасного суспільства. Його конструювання передбачає

інтеграцію компетентнісного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів, використання сучасних педагогічних технологій, створення умов для активної пізнавальної діяльності та розвитку ключових компетентностей учнів. Саме такий урок забезпечує якісні зміни в освітньому процесі та сприяє підготовці учнів до успішної самореалізації впродовж життя.

Список використаних джерел та літератури

1. Бирка М. Ф. Алгоритм проєктування плану компетентнісного уроку інформатики Нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. Вип. 96. С. 30–36. DOI: 10.32782/1992-5786.2024.96.5. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12060> (дата звернення: 13.05.2026).
2. Бирка М. Ф. Технологія розробки компетентнісних завдань з природничо-математичних дисциплін. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 161. С. 20–27.
3. Гурська О. В. Компетентнісний урок або як сформувати успішного випускника. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVII Каришинські читання)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 28–29 трав. 2020 р.). Полтава : Астроя, 2020. С. 190–192.
4. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 верес. 2020 р. № 898. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 13.05.2026).
5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / МОН України. Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 13.05.2026).
6. Смагіна Т. М. Теоретичні та практичні основи конструювання компетентнісного уроку. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. Вип. 61. С. 128–131.
7. Щербань П. І. Рефлексивна педагогіка як основний компонент Нової української школи. *Педагогічна Житомирщина*. 2023. № 3. URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2023/09/5.-%D0%A9%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D1%8C-.pdf> (дата звернення: 13.05.2026).